

REZOLVARI – EVRIKA 2007

Clasa a X-a – Problema 1

a) În condițiile nealunecării inelului, în orice moment un singur punct al său este în repaus față de suport și anume punctul de tangență cu suportul (punctul P_0 din figura 1).

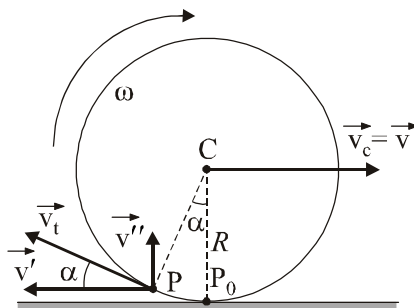

Fig. 1

După timpul τ acest punct ajunge în poziția P, la capătul razei care formează cu verticala centrului inelului un unghi:

$$\alpha = \omega t = \frac{v}{R} \tau,$$

a cărei valoare este foarte mică, știind că τ este foarte mic.

Viteza absolută a oricărui punct al inelului este rezultatul compunerii vectoriale a vitezei absolute a centrului inelului din mișcarea de translație a inelului ($\vec{v}_c$), cu viteza liniară (tangențială) a aceluiași punct din mișcarea de rotație în jurul centrului ($\vec{v}_t$):

$$\vec{v}_p = \vec{v}_c + \vec{v}_t.$$

Absența alunecării în punctul inferior al inelului, face ca modulele celor două viteze care se compun să fie egale, adică:

$$v_c = v_t; \quad v = v_t = \omega R.$$

În cazul pe care îl analizăm, când unghiul α este foarte mic, rezultă:

$$\vec{v}_p = \vec{v} + \vec{v}_t = \vec{v} + \vec{v}' + \vec{v}'';$$

$$\vec{v}' = v_t \cos \alpha \approx v_t = v;$$

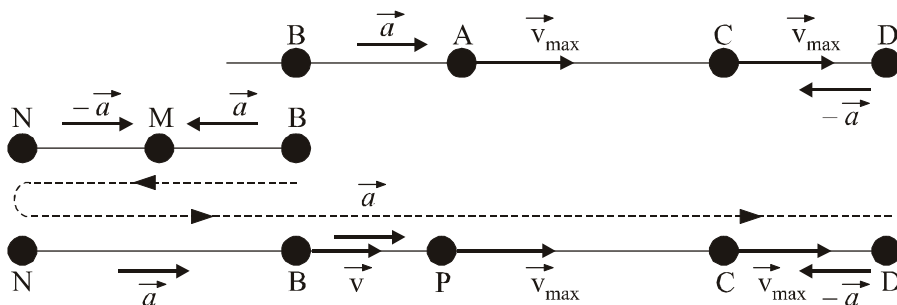
$$\vec{v}'' = v_t \sin \alpha \approx v_t \alpha = v \alpha = \frac{v^2}{R} \tau;$$

$$\vec{v} + \vec{v}' \approx 0;$$

$$\vec{v}_p \approx \vec{v}''; \quad \vec{v}_p \approx \vec{v}'' = \frac{v^2}{R} \tau,$$

adică viteza absolută a lui P, în condițiile precizate, este orientată pe verticală în sus.

b) Admițând că omul a așteptat ridicarea barierei, în varianta startului imediat, așa cum indică primul desen din figura 2, parcurgerea distanței până la depozit, în ideea realizării unui timp minim, s-a făcut în trei etape:

- mișcare rectilinie uniform accelerată fără viteză inițială, din B până în A, astfel încât viteza realizată în A să fie $v_{\max}$;
- mișcare rectilinie și uniformă, cu viteza $v_{\max}$, din A până în C;
- mișcare rectilinie uniform încetinită până la oprire, din C până în D, astfel încât durata întregii deplasări este:

$$t_{BD} = t_{BA} + t_{AC} + t_{CD};$$

$$v_{\max} = at_{BA}; \quad t_{BA} = \frac{v_{\max}}{a} = t_{CD};$$

$$l_{BA} = \frac{at_{BA}^2}{2} = \frac{v_{\max}^2}{2a} = l_{CD};$$

$$l_{AC} = v_{\max} t_{AC} = d - 2l_{BA} = d - \frac{v_{\max}^2}{a};$$

$$t_{BD} = \frac{v_{\max}}{a} + \frac{d}{v_{\max}}.$$

c) Admițând acum că omul nu a așteptat ridicarea barierei și a acceptat varianta prezentată în desenul al doilea, înseamnă că el a gândit că, din momentul ridicării barierei el va ajunge la depozit mai repede decât în prima variantă.

Ideea omului a fost aceea de a utiliza timpul τ , cât ar fi trebuit să aștepte ridicarea barierei, pentru a se deplasa puțin înapoi și a reveni la barieră, nu în repaus, ci cu o anumită viteză (eventual cea maximă), pe care el a mizat în a-i oferi un avantaj în parcurgerea drumului de la barieră până la depozit.

Dacă t_0 este durata mersului înapoi pe sectorul BN, atunci etapele întregului traseu vor fi:

- mișcare rectilinie uniform accelerată fără viteză inițială, un timp $t_0/2$, parcurgând distanța l_{BM} , ajungând în M cu viteza $v_M = at_0/2$;
- mișcare rectilinie uniform încetinită până la oprire, un timp $t_0/2$, parcurgând distanța $l_{MN} = l_{BM}$, ajungând în N în repaus;
- mișcare rectilinie uniform accelerată fără viteză inițială, un timp $\tau - t_0$, revenind la barieră după parcurgerea distanței:

$$l_{NB} = \frac{a(\tau - t_0)^2}{2} = 2 \frac{at_0^2}{8};$$

$$\tau - t_0 = \frac{t_0}{\sqrt{2}} = \frac{t_0}{\sqrt{2}} + \frac{\tau}{\sqrt{2}} - \frac{\tau}{\sqrt{2}};$$

$$\tau - t_0 = \tau(\sqrt{2} - 1),$$

astfel încât viteza în momentul revenirii la barieră, atunci când aceasta se ridică, este:

$$v_B = a(\tau - t_0) = a\tau(\sqrt{2} - 1) < v_{\max};$$

- mișcare rectilinie uniform accelerată cu viteză inițială, până la realizarea vitezei $v_{\max}$, parcurgând distanța dintre punctele B și P într-un timp:

$$t_{BP} = \frac{v_{\max} - v_B}{a};$$

$$l_{BP} = \frac{v_{\max}^2 - v_B^2}{2a};$$

- mișcare rectilinie uniformă între punctele P și C, cu viteza $v_{\max}$, într-un timp:

$$t_{PC} = \frac{l_{PC}}{v_{\max}};$$

- mișcare rectilinie uniform încetinită până la oprire, între punctele C și D, parcurgând distanța l_{CD} în timpul t_{CD} :

$$l_{CD} = \frac{v_{\max}^2}{2a}; \quad t_{CD} = \frac{v_{\max}}{a}.$$

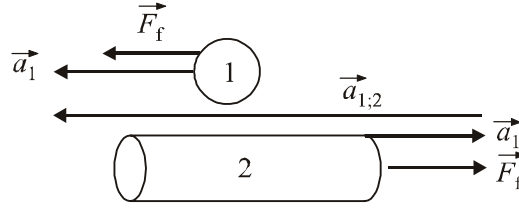
Ca urmare, în această variantă, durata deplasării de la barieră la depozit, este:

$$\begin{aligned} t'_{BD} &= t_{BP} + t_{PC} + t_{CD}; \\ t_{PC} &= \frac{l_{PC}}{v_{\max}} = \frac{d - l_{BP} - l_{CD}}{v_{\max}}; \\ t'_{BD} &= \frac{v_{\max} - v_B}{a} + \frac{d - \frac{v_{\max}^2 - v_B^2}{2a} - \frac{v_{\max}^2}{2a}}{v_{\max}} + \frac{v_{\max}}{a}; \\ t'_{BD} &= \frac{d}{v_{\max}} + \frac{2v_{\max}^2 - 2v_{\max}v_B + v_B^2}{2av_{\max}}. \end{aligned}$$

Se demonstrează ușor că $t'_{BD} < t_{BD}$.

Clasa a X-a – Problema 2

a) Viteza bilei în momentul intrării în țeavă este $v_0 \cos \alpha$. Forțele de frecare, care acționează asupra elementelor sistemului, precum și accelerațiile acestora sunt reprezentate în figura 1.

Fig. 1

unde $\vec{a}_1$ și $\vec{a}_2$ sunt accelerațiile absolute, iar $\vec{a}_{1,2}$ este accelerația relativă a bilei în raport cu țeava;

$$a_1 = \frac{F_f}{m_1}; \quad a_2 = \frac{F_f}{m_2}; \quad a_{1,2} = a_1 + a_2;$$

$$a_{1,2} = F_f \frac{m_1 + m_2}{m_1 m_2};$$

$$d_{1,2;\max} = \frac{l}{2} = \frac{(v_0 \cos \alpha)^2}{2a_{1,2}} = \frac{v_0^2 \cos^2 \alpha}{2} \frac{m_1 m_2}{F_f (m_1 + m_2)};$$

$$F_f = \frac{m_1 m_2 v_0^2 \cos^2 \alpha}{l(m_1 + m_2)}.$$

b) Mișcarea bilei în raport cu țeava este o mișcare uniform încetinită până la oprire:

$$t_0 = \frac{v_0 \cos \alpha}{a_{1,2}}; \quad a_{1,2} = \frac{v_0^2 \cos^2 \alpha}{l}$$

$$t_0 = \frac{l}{v_0 \cos \alpha}.$$

Mișcarea țevii în raport cu solul este uniform accelerată:

$$d_2 = \frac{a_2 t_0^2}{2} = \frac{1}{2} \frac{m_1 l}{m_1 + m_2};$$

$$d_1 = d_2 + \frac{l}{2}.$$

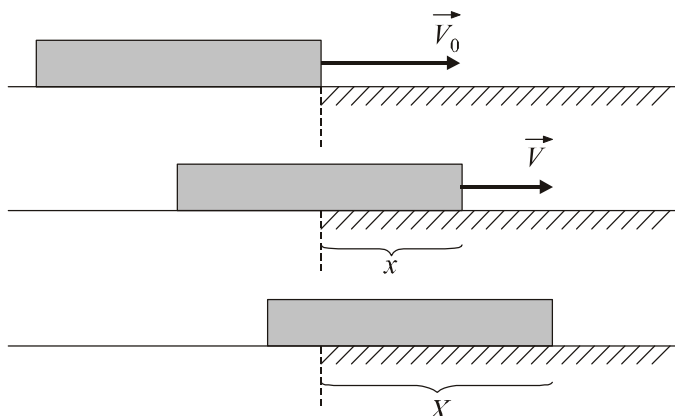
Viteza ansamblului în momentul opririi bilei este:

$$v_2 = a_2 t_0 = \frac{m_1 v_0 \cos \alpha}{m_1 + m_2} = V_0.$$

c) Forța de frecare „instantanee“, care acționează asupra țevii, atunci când aceasta a avansat în sectorul cu frecare pe distanța x , figura 2, este $F_f = \mu N_x$, unde N_x este reacția suportului asupra sectorului din țeavă cu lungimea x ;

$$N_x = \frac{x}{l} (m_1 + m_2)g; F_f = \frac{\mu(m_1 + m_2)g}{l} x.$$

Se observă că dependența de x a forței de frecare instantanee este liniară.

Fig. 2

Ca urmare, avansului țevii în sectorul cu frecare, pe distanța x , îi corespunde o forță de frecare medie:

$$F_{fm} = \frac{\mu(m_1 + m_2)gx}{2l}.$$

Rezultă:

$$\frac{(m_1 + m_2)V^2}{2} - \frac{(m_1 + m_2)V_0^2}{2} = -\frac{\mu(m_1 + m_2)gx}{2l} x;$$

$$V = \sqrt{V_0^2 - \frac{\mu gx^2}{l}}.$$

Dacă ansamblul s-a oprit după ce țeava a avansat pe distanța $X < l$ în sectorul cu frecare, rezultă:

$$\frac{(m_1 + m_2)V_0^2}{2} = \frac{\mu(m_1 + m_2)gX}{2l} X;$$

$$X = V_0 \sqrt{\frac{l}{\mu g}}.$$

Clasa a X-a – Problema 3

a) Manometrul reprezentat în desenul *a* din figura 1 înregistrează diferența de presiune:

$$\Delta p = p - p_{atm} = \rho g H = p_{atm},$$

astfel încât presiunea maximă care poate fi măsurată cu acest manometru este:

$$p = 2p_{\text{atm}}.$$

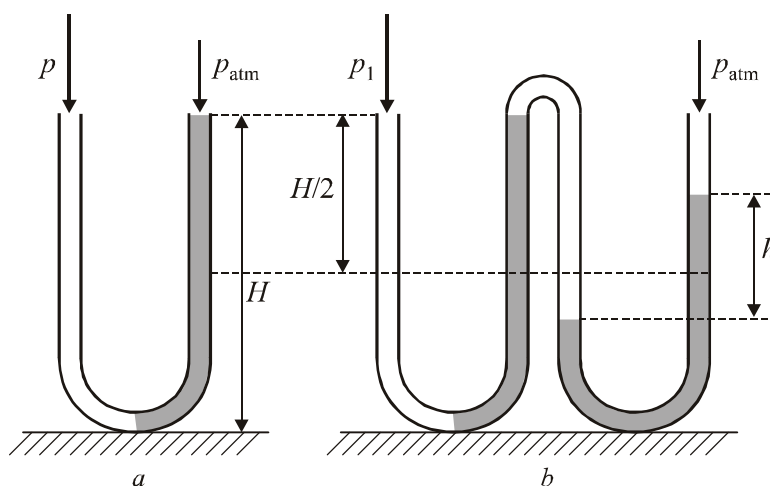

Fig. 1

Dacă se conectează cele două manometre (desenul *b*) avem:

$$p_1 = \rho g H + p_2 = p_{\text{atm}} + p_2;$$

$$p_2 = p_{\text{atm}} + \rho g h,$$

unde p_2 este presiunea aerului care ocupă volumul $S(H/2 + h/2)$. Inițial, acest aer ocupa volumul $SH/2$ (în coloana din dreapta primului manometru) și volumul $SH/2$ (în coloana din stânga manometrului al doilea, având acolo presiunea p_{atm}).

Rezultă:

$$\frac{p_2}{p_{\text{atm}}} = \frac{2SH/2}{S(H/2 + h/2)}; p_2 = 2Hp_{\text{atm}}/(H + h);$$

$$p_2 = 2p_{\text{atm}}^2/(p_{\text{atm}} + \rho g h);$$

$$p_2^2 = 2p_{\text{atm}}^2;$$

$$p_2 = \sqrt{2} p_{\text{atm}};$$

$$p_1 = (1 + \sqrt{2}) p_{\text{atm}},$$

reprezentând presiunea maximă care poate fi măsurată utilizând cele două manometre cuplate.

Diferența maximă de presiune înregistrată, este:

$$\Delta p' = p_1 - p_{\text{atm}} = \sqrt{2} p_{\text{atm}}.$$

$$H = \frac{p_{\text{atm}}}{\rho g}.$$

b)

$$h = \left(\frac{2}{\sqrt{2}} - 1 \right) H.$$

c) La momentul inițial, centrul de masă (CM) al aparatului se determină ca centru de masă al unui sistem format dintr-o sferă cu densitatea ρ_1 și o sferă cu densitatea $\rho_2 - \rho_1$, unde ρ_1 - densitatea gazului care umple sfera cu raza R , ρ_2 - densitatea gazului care umple sfera cu raza $R/2$.

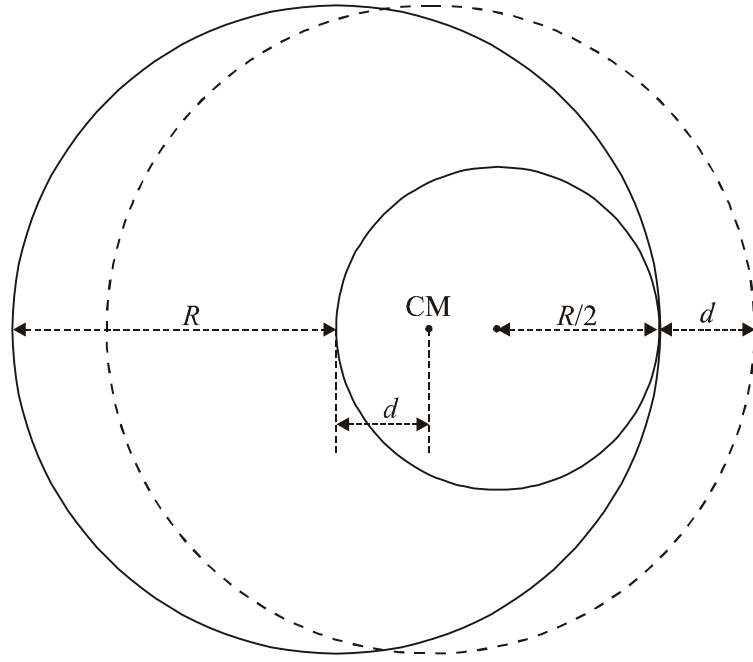
După explozie, centrul de masă al aparatului este centrul de masă al sferei cu raza R , plină cu un gaz având densitatea ρ .

Explozia din aparat nu modifică poziția centrului de masă al sistemului. Deoarece după explozie întregul aparat se deplasează pe distanța d , înseamnă că centrul de masă al aparatului se află la distanța d față de poziția inițială a centrului sferei mari, așa cum indică figura 2.

Rezultă:

$$\frac{\rho_2}{\rho_1} = \frac{R + 14d}{R - 2d}; \rho = \frac{7}{8}\rho_1 + \frac{1}{8}\rho_2;$$

$$\frac{p}{p_1} = \frac{\rho}{\rho_1} = \frac{R}{R - 2d}.$$

Fig. 2